

In deze editie:

- Resultaten Eekhoornmonitoring 1995-2000
- Overig Eekhoornmonitoring-nieuws
- Wintertellingen vleermuizen
- Braakbalmonitoring
- Simultaantellingen vleermuiskolonies
- Braakballetjes

Resultaten Eekhoornmonitoring 1995-2000

Het is eindelijk zover, de analyses voor het bepalen van de indexen voor het eekhoornmeetnet zijn uitgevoerd. Onderstaand volgen de resultaten van de analyse over de periode 1995-2000.

Aantal telgebieden

Jaar na jaar neemt het aantal telgebieden toe. Met name in 1999, na de publiciteitsactie eind 1998. In tabel 1 staat het aantal telgebieden per jaar weergegeven. Dit zijn overigens niet alle telgebieden die bezocht zijn, maar alleen die telgebieden waar in de juiste periode volledig en nauwkeurig geteld is.

Tabel 1. Het aantal telgebieden dat volledig is geteld in geheel Nederland, per regio en per bostype in de periode 1995-2000.

	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Geheel Nederland	10	25	36	41	77	82
Noord Nederland	2	5	7	9	28	34
Midden Nederland	3	3	3	6	19	23
Zuid Nederland	5	17	26	26	30	25
Loofbos	6	13	20	19	24	16
Gemend bos	4	7	10	16	36	48
Naaldbos	0	5	6	6	17	18

Verdeling en verspreiding van de telgebieden

De verdeling van de telgebieden over de regio's is redelijk tot goed te noemen (tabel 1). Noord Nederland heeft momenteel de meeste telgebieden, maar omvat ook het grootste oppervlak.

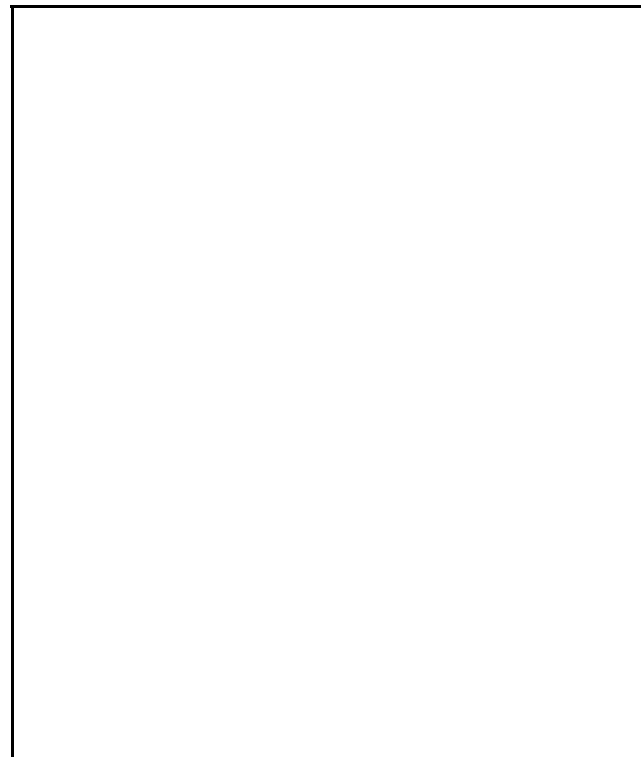
Kijken we naar de verspreiding op het provincie- of streekniveau, dan zijn er een aantal lege plekken waar eekhoorns voorkomen (zie figuur 1). Gebieden waar nog telgebieden zijn gewenst of waar nieuwe tellers gezocht worden voor telgebieden die niet meer worden geteld, zijn: Noord- en Midden-Limburg, Achterhoek, Zuid-Groningen, Zeeuws-Vlaanderen en het duingebied.

Dichtheid aan nesten

De dichtheid aan eekhoornnesten neemt in Neder-

land van noord naar zuid significant toe, met 0,25 nesten/ha in het noorden, 0,34 nesten/ha in het midden en 1,16 nesten/ha in het zuiden. We nemen aan dat dit betekent dat ook de dichtheid aan eekhoorns van noord naar zuid toeneemt.

De dichtheid aan eekhoornnesten tussen de verschillende bostypen verschilt significant: 0,53 nesten/ha in loof-, 0,57 nesten/ha in gemengd en 0,80 nesten/ha in naaldbos. De dichtheden zijn overigens lager dan in België. Daar werden dichtheden gevonden van 0,8 tot 1,2 nesten per hectare in loofbos en 1,0 tot 1,4 nesten per hectare in naaldbos. Het komt wel aardig overeen met de dichtheid die in het zuiden van Nederland wordt aangetroffen.

Figuur 1. Ligging van telgebieden, ▲ wordt nog geteld; ▼ nieuwe teller gezocht.

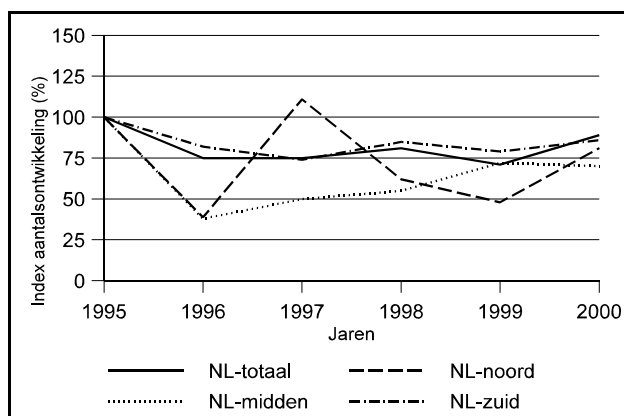
Trends in het aantal getelde eekhoornnesten

Het aantal in Nederland getelde eekhoornnesten blijkt na 1995 te zijn afgenomen (figuur 2). Uit de

statistische analyse blijkt echter niet dat de afname over de periode 1995-2000 significant is, zodat geconcludeerd kan worden dat het aantal eekhoornnesten/eekhoorns stabiel is gebleven. Vergelijken we de jaren onderling, dan ontstaat een iets ander beeld. Voor twee jaren, 1997 en 1999, is de afname ten opzichte van 1995 wel significant. Het aantal heeft zich in het daarop volgende jaar weer enigszins hersteld.

Figuur 2. Index aantalsontwikkeling eekhoornnesten in Nederland en de drie regio's, 1995 = 100%.

Bekijken we de trends per regio, dan blijkt ook hier

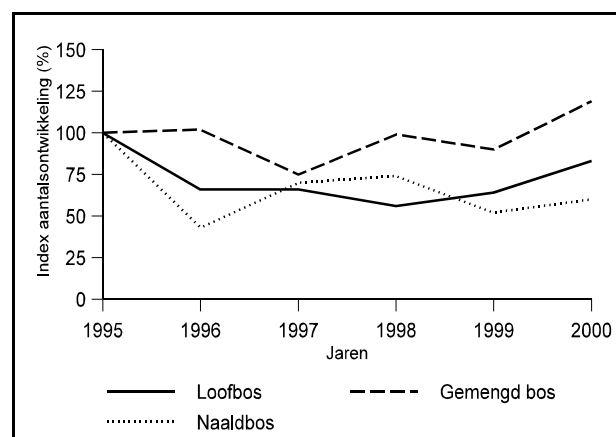
dat er geen significante afname is over de periode 1995-2000. In Zuid Nederland zijn er in 1997 echter wel significant minder eekhoornnesten geteld dan in 1995. Met name in Noord Nederland varieert het jaarlijkse aantal getelde nesten behoorlijk.

Bij de verschillende bostypen (figuur 3) werden evenmin significante toe- of afnames over de periode 1995-2000 geconstateerd. Wel bleek dat het aantal getelde nesten in loofbos in de jaren 1996, 1997, 1998 en 1999 significant lager lag dan in 1995. In 2000 is echter een dusdanig herstel opgetreden dat de trend over de hele periode 1995-2000 dus niet significant is.

VD

Figuur 3. Index aantalsontwikkeling eekhoornnesten in drie bostypen, startjaar=100%.

Eekhoornmonitoring - mededelingen

Resultaten meetnet

Van de hiervoor behandelde resultaten bestaat een

uitgebreidere versie. De tellers en proco's hebben die al ontvangen. Wil jij die ook ontvangen, bel dan even naar de VZZ.

Telseizoen 2001

Invijds is het al weer februari, het telseizoen voor dit meetnet. Denk aan de 'deadlines': de telleiders moeten de telformulieren **vóór 7 maart** naar de proco's versturen, de proco's moeten de telformulieren **vóór 1 april** naar ZM versturen.

Nieuwe handleiding en telformulieren

Net voor het telseizoen verschenen het nieuwe telformulier en de bijbehorende nieuwe handleiding. Deze zijn met de instructie-mailing naar de tellers verzonden. Doe jij nog niet mee aan eekhoornmonitoring, maar heb je wel interesse, geef een seintje en we sturen je het een en ander toe.

Leden telgroepen

Veel telgebieden worden door een groep tellers geteld. Graag zouden wij daar een overzicht van hebben om al deze mensen de Telganger toe te sturen. Aan de persoon die in zo'n telgroep de leiding heeft, daarom de vraag om dit jaar met het telformulier een lijst met namen en adressen mee te sturen van mensen die meetellen. We krijgen daardoor meteen een beter inzicht in het aantal tellers dat aan dit meetnet meewerkt.

Boswachters gezocht als 'mastmelters'

Iedereen weet dat eekhoorns dol zijn op boomvruchten. De beuk en eik hebben echter niet elk jaar een gelijke productie van vruchten, zoals dat wel min of meer het geval is bij naaldbomen. Het ene jaar zijn er amper beukenootjes en het andere jaar — zoals deze winter op de Veluwe — barst het ervan. We spreken in dat geval voor de Veluwe van een mastjaar (zaadjaar). In de loofbossen waar eekhoorns leven zijn die mastjaren waarschijnlijk belangrijk voor het aantal dieren dat er kan leven. Daarom wil ik gegevens over mast van eik en beuk in de analyses verwerken.

Aangezien mastjaren niet over het gehele land gelijk behoeven te zijn, ben ik verspreid over Nederland op zoek naar boswachters of andere mensen die het fenomeen kennen en mee willen werken. Het is de bedoeling dat zij eens per jaar aan mij doorgeven in hoeverre het een goed, matig of slecht mastjaar van eik en beuk is geweest. Details krijg je te horen bij aanmelding.

VD

Wintertellingen vleermuizen

Resultaten meetnet

Waarschijnlijk krijgt ZM in februari/maart de vertoets-telgegevens van seizoen 1999/2000 van het CBS aangeleverd. In de volgende Telganger zullen de resultaten worden weergegeven.

Telseizoen 2001

Als deze Telganger op de deurmat valt, zijn de meeste objecten al weer geteld. Denk aan de deadlines voor het aanleveren van gegevens. De tel-leiders moeten de gegevens **vóór 22 februari** bij hun proco aanleveren. Dit staat ook op de machti-ging van de ontheffing aangegeven. De proco's moeten de gegevens **vóór 15 maart** bij ZM aan-leveren. Denk er bij nieuwe objecten aan om ook de gegevens (type, ligging etc.) van dat nieuwe object mee te sturen.

Controle-uitdraaien seizoen 2000

Met grote vertraging zijn de controle-uitdraaien door het CBS naar de proco's verzonden. Deze vertraging is ontstaan doordat het CBS van programmatuur is veranderd en door ziekte van een medewerker. In-middels zijn de eerste reacties alweer bij het CBS binnengekomen. De proco's die nog niet naar de controle-uitdraaien hebben gekeken, worden ver-zocht dit alsnog te doen en de uitdraaien zo spoedig mogelijk naar het CBS te versturen; ook als er geen fouten inzitten.

Deskundigen-overleg

In oktober 2000 is een bijeenkomst geweest van een tiental vleermuisdeskundigen. Gesproken is over het opzetten van een onderzoek dat moet leiden tot nieuwe kennis over de ecologie van vleermuizen, waardoor de via dit meetnet verzamelde gegevens beter geïnterpreteerd kunnen worden. Binnenkort wordt een projectvoorstel opgesteld voor een pilot-project. Ter zijner tijd zal hierover meer in de Tel-ganger verschijnen.

Provinciale bijeenkomsten

Tot nu toe zijn zes bijeenkomsten gehouden met telleiders in den lande. Tijdens die bijeenkomsten passeren vragen en problemen de revue, die voor het meetnet van groot belang zijn. Inmiddels zijn de eerste reacties van de telleiders in de bezochte pro-vincies binnen en ik hoop dat hun collega's spoedig dit voorbeeld volgen. In de andere provincies zal ter zijner tijd ook een bijeenkomst met de telleiders ge-organiseerd worden.

VD

Braakbalmonitoring

Uitdraaien pluisresultaten voor 'uilen'-eigenaren

Binnen het meetnet Braakbalmonitoring worden jaarlijks duizenden braakballen verzameld op enige honderden locaties. Vaak in schuren, boerderijen, kerken, tuinen of andere plekken. Op een groot aantal van deze plekken is de verzamelaar van de braakballen niet de daadwerkelijke 'eigenaar'. De braakballen worden vaak verzameld door geïnteres-seerde vogelaars of zoogdierliefhebbers.

In de praktijk blijkt dat de gastgevers (de 'eigena-ren') van de uilen ook zeer geïnteresseerd zijn in wat hun uilen hebben gegeten. Vaak wordt dan ook een kopie van het ingevulde Braakbalmonitoring-formulier afgegeven, maar ideaal is dat niet. De komende maanden zal dan ook een nieuw formulier worden ontworpen, speciaal gericht op deze 'gastgevers'. Heb je suggestie's van wat allemaal op zo'n formulier moet komen te staan, laat het Zoogdiermonitoring weten!

Relatie muizen in braakballen en landschap

Vorig jaar (2000) hebben twee studenten van de Hogeschool Larenstein uit Velp een studie verricht naar de relatie tussen muizensoorten en landschaps-kenmerken op basis van de pluisresultaten uit Fries-land (alleen kerkuil). Het blijkt een lastige materie te zijn, omdat de kleine zoogdieren in de braakballen geen directe weergave van de aantallen in het veld zijn. Ondanks alle moeilijkheden wisten de twee studenten een verband aan te tonen tussen de aan-wezigheid van noordse woelmuizen en dijken. Veel dijken, dan is er een grote kans dat ook de noordse woelmuis aanwezig is in een partij braakballen. Verder onderzoek naar de relatie tussen het voor-komen van kleine zoogdieren in het veld en de aan-tallen in braakballen, zal meer helderheid in deze materie moeten scheppen. Het eindrapport is te lezen in de VZZ-bibliotheek en op www.xs4all.nl/~agnaton/vzz.

Zoekkaart 'Schedelresten'

Op dit moment wordt door een student van de Hoge-school van Amsterdam (Mandy Cobben) hard gewerkt aan het maken van een zoekkaart voor het determineren van schedelresten. De bedoeling is een full-colour-A3-zoekkaart te maken, waarmee pluizers schedelresten op naam kunnen brengen. De zoekkaart is bedoeld ter ondersteuning van de pluis-activiteiten van de deelnemers aan de Braakbalmoni-toring, maar ook om een breder publiek te interes-seren voor het pluizen van braakballen. Bij diverse fondsen is subsidie aan gevraagd, waarvan we de uitslag in februari horen.

MLH

Zomerkolonietellingen vleermuizen

Simultaantellingen in telgebieden

Het simultaan tellen, vooral in bosgebieden, levert

veel logistieke problemen. In korte tijd moeten alle kolonies in het gebied gevonden en de uitvliegende vleermuizen tegelijk door meerdere mensen geteld worden. Ondanks herhaalde inspanningen en een positieve instelling van provinciale werkgroepen blijft het erg moeilijk voldoende telgebieden tot stand te brengen en in stand te houden. Uit figuur 4 blijkt dat het aantal telgebieden niet meer toeneemt. Het aantal gebieden dat in de periode 1995-2000 meerdere malen is geteld blijft onvoldoende voor trendberekeningen (Figuur 5).

Van de getelde soorten worden de rosse vleermuis en de watervleermuis slechts in een beperkt aantal van de bestaande telgebieden aangetroffen. De overig soorten zijn vooral gewone dwergvleermuis en laatvlieger. Incidenteel wordt een andere "bijzondere" soort aangetroffen.

Uit tabel 2 blijkt ook dat in nog maar de helft van de provincies in telgebieden geteld wordt. Dit ondanks inspanningen in onder meer Zeeland en Drenthe. Er zijn ook een aantal telgebieden in "wording", maar hebben nog geen succes wegens te klein gebied of niet teruggevonden kolonies.

Tabel 2. Verdeling van het aantal telgebieden over de provincies.

Prov:	Overijssel	Gelderland	Utrecht	Zuid-Holland	Noord-Brabant	Limburg	Flevoland
Jaar:							
1995			12	1		2	1
1996	2	3	4	2		2	2
1997	2	3	17	2	1	2	2
1998	1	3	5		1	2	1
1999		3	5		1	1	2
2000		2	6	volgt nog	3		2

Voor landelijke aantalsmonitoring lijkt het simultaan tellen in telgebieden daarom geen haalbare kaart. Voor lokale monitoring bieden telgebieden wel perspectieven. Tijdens het proco-overleg zal de toekomst van dit deelmeetnet besproken worden.

MvD

Braakballetjes

Expositiepanelen over vleermuizen

In 2000 is door de VZZ een expositie over vleermuizen gemaakt. De expositie bestaat uit vier geplastificeerde plakaten van 70 bij 100 cm. De plakaten kunnen met klittenband aan vrijstaande panelen bevestigd worden. Het geheel (plakaten & panelen) is voor f. 500,- per maand te huur (exclusief vervoerskosten).

Internationaal Jaar van de vleermuis

Eurobats (afkorting voor de Agreement on the conservation of bats in Europe) heeft 2001 uitgeroepen tot Internationaal jaar van de vleermuis. Het is de bedoeling dat elk aangesloten land op zijn eigen wijze invulling geeft aan deze manifestatie. De Vleermuiswerkgroep Nederland denkt momenteel na over activiteiten die hieraan gekoppeld kunnen worden. De nationale Vleermuistelavond van vorig jaar is een van de ideeën.

Colofon. Ieder kwartaal maakt het team van Zoogdiemonitoring een kort verslag van bestuurlijke activiteiten en de voortgang van de deelmeetnetten: "de Telganger". Dit wordt verspreid onder de deelnemers van Zoogdiemonitoring.

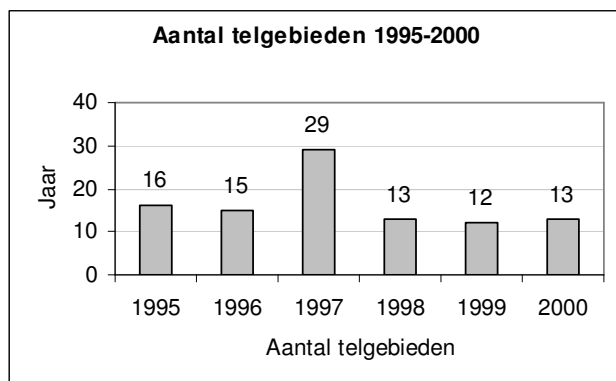
Heb je opmerkingen, ideeën, mededelingen met betrekking tot Zoogdiemonitoring? Geef ze door voor 1 maart 2001 en ze komen in de Telganger. Tot ziens!

Mieuw van Diedenhoven, Vilmar Dijkstra, Maurice La Haye en Dennis Wansink.

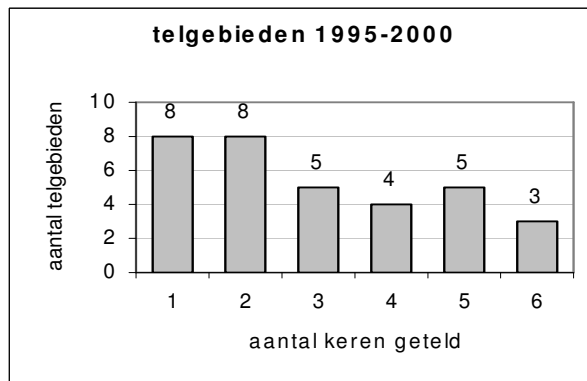
Adres: VZZ, Oude Kraan 8, 6811 LJ, Arnhem.

e-mail: zoogdier@vzz.nl

Website: <http://www.vzz.nl>

Figuur 4. Aantal telgebieden geteld per jaar.

Figuur 5. Telfrequentie van telgebieden.